

РЕЦЕНЗІЯ

Владимирової Наталії Вікторівни, докторки мистецтвознавства, професорки,
професорки кафедри театрознавства КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого

на дисертацію

Полонського Валерія Геннадійовича

ФОРМИ ФІНАНСУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ТВОРЧИЙ ПРОЦЕС: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

подану дго захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
026 «Сценічне мистецтво»

1.Актуальність теми дослідження

У першу чергу, необхідно зауважити, що автор дослідження абсолютно справедливо першочергово вказує на ті соціально-економічні трансформації, яких зазнала наша країна в останні часи. А це не тільки економічна криза, спричинена наслідками пандемії COVID-19, а, насамперед, російсько-українська війна, що, по суті, триває вже шостий рік. Умови, в яких опинилася театральна індустрія та менеджмент, спонукали багатьох організаторів театральної справи, дослідників-економістів винаходити нові шляхи та способи розв'язання багатьох питань, що виявилися проблемними на сучасному етапі.

У пошуках багатовекторної моделі підтримки сценічного мистецтва особливої значущості, як справедливо зазначає В. Г. Полонський, набувають дослідження історії організації професійної театральної справи в Україні, різноманітних форм і видів фінансування професійного театру – від періоду його становлення в другій половині XIX століття включно. Такий підхід дозволяє увиразнити нові форми фінансування театральної галузі в умовах фінансової кризи та підкреслюють актуальність дослідження.

Занурення в історичний контекст спричинило звернення дисертанта до багатьох архівних матеріалів, у першу чергу, тих законодавчих документів, що безпосередньо впливали на фінансову підтримку українських театрів, а також є важливим чинником в організаційно-виробничій діяльності театральних колективів на сучасному етапі. Вважаємо, що таке звернення також підсилює актуальність дослідження В. Г. Полонського.

2. Наукова новизна результатів дисертації

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження Полонського В. Г. виглядає логічним підтвердженням актуальності заявленої теми. Дійсно, у роботі *вперше* комплексно систематизовано форми фінансування організаційно-виробничої діяльності театрів як в історичному контексті, так і на сучасному етапі розвитку театральної галузі в Україні; розроблена і презентована авторська модель взаємозв'язку між фінансуванням і творчим процесом у театральному колективі; всебічно розглянутий і проаналізований Кодекс законів про народну освіту УСРР (1922), що доповнює панораму функціонування українського театру та наше уявлення не тільки про організацію та фінансування театральної справи за радянських часів, а й про організаційно-виробничі моделі українського театру протягом усього обраного для дослідження періоду. Нарешті – дослідник активно уводить до наукового обігу низку нових матеріалів, що дозволяють значно розширити панораму функціонування українського сценічного мистецтва.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у виявленні, науковому осмисленні та поглибленні знань у галузі організації театральної справи в Україні як в історичній ретроспективі, так і у сьогоденні, а саме:

1. Фундаментальних методологічних праць, що у роботі виступили підґрунтям у дослідженні різних видів і форм фінансування театрів та їхньої організаційно-виробничої діяльності – створення вистав, гастролей, фестивального руху;
2. Історіографії, джерельної бази та шляхів аналізу різноманітних форм фінансування організаційно-виробничої діяльності українського театру у взаємодії з творчим процесом в історичній ретроспективі;
3. Шляхів подолання найбільш кризових ситуацій, що безпосередньо впливали і продовжують впливати на різноманітні форми фінансування та аспекти виробничої діяльності театрів України;
4. Специфіки законодавчої бази щодо фінансування організаційно-виробничої діяльності українських театрів у різні історичні періоди;
5. Визначені перспективи розвитку театральної справи в Україні на майбутнє.

Сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення і висновки можуть бути використані у подальших наукових розробках щодо організаційно-фінансової та творчої діяльності театральних колективів.

Практичне значення одержаних результатів полягає, перш за все, у можливості їхнього використання у педагогічній та науковій діяльності, а саме: при розробці та впровадженні освітньо-професійних програм з відповідних дисциплін («Історія українського театру», «Театральний менеджмент» тощо) курсів лекцій, що пропонуються на факультеті театального мистецтва КНУТКиТ імені І. К. Карпенка-Карого та в інших закладах мистецької освіти, а також при укладанні навчальних посібників, підручників у контексті наукового висвітлення відповідної проблематики з теорії та історії культури, мистецтвознавства, театрознавства, організації театральної справи та теорії театального менеджменту.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова обґрунтованість основних положень і висновків дисертаційного дослідження Полонського В. Г. зумовлена і підтверджена всебічним опрацюванням теоретичних і фактологічних джерел, системним, логічним поданням отриманих результатів і підтверджена самостійністю виконання дослідження.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

У процесі пошуку і вибору необхідних для аналізу та продуктивного дослідження методів, Полонський В. Г. звертається до загальнонаукових та спеціальних методів наукових досліджень, продуктивно доповнюючи їх власним інструментарієм у площині осмислення окремих кризових явищ як з історії театальної культури України, так і сьогодення. Так, наприклад, у дисертації за для історичної реконструкції професійного театру в Україні запропонований *історико-хронологічний* метод; для виявлення суперечностей між творчою автономією театру та його фінансовою залежністю – *діалектичний*; *порівняльний* метод використовується для зіставлення різних історичних моделей фінансування театальної діяльності та особливостей організації українських театральних труп наприкінці XIX – на початку XX ст., для порівняння державної політики підтримки сценічного мистецтва в радянській та незалежній Україні; метод *економічного аналізу* – для дослідження механізмів бюджетного фінансування театрів та оцінки ефективності їхньої фінансової діяльності; *статистичний* – для аналізу динаміки державних витрат на театральне мистецтво, порівняння бюджетних показників за різні роки та опрацювання матеріалів аудиторських перевірок діяльності театрів; метод *контент-аналізу* – для опрацювання медіаматеріалів, що стосуються пр у збірникахоблематики дослідження.

Вважаємо, що обрана автором методологія є продуктивною і цілком функціональною у межах пропонованого дослідження.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Дисертантом представлені 4 публікації у наукових фахових виданнях України та 2 наукові публікації апробаційного характеру у збірниках матеріалів міжнародної та всеукраїнської конференцій. Вказані публікації сповна відбивають основні положення дисертації Полонського В. Г.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертації виглядає цілком логічною, сповна відбиває системний підхід, виявлення, висвітлення та осмислення запропонованої теми роботи. Дослідження складається зі Вступу, чотирьох розділів та висновків до них, загальних Висновків, списку використаних джерел і додатків. Зміст дисертаційного дослідження розкрито послідовно, з всебічним обґрунтуванням авторських висновків і тез. Загальні висновки засвідчують досягнення мети та розв'язання дисертантом поставлених питань.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікацій.

У дисертаційному дослідженні не виявлено порушень академічної доброчесності. Висновки рецензента підкріплено електронною перевіркою дисертації на плагіат. Використані ідеї і фактаж подані та оформлені Полонським В. Г. згідно відповідним стандартам цитування та посилання. Список використаних джерел є вичерпним і відповідає змісту дисертаційного дослідження.

9. Дискусійні зауваження та пропозиції до змісту дисертації

У першу чергу, слід відзначити високу культуру презентації тексту дисертації Валерія Геннадійовича Полонського. Матеріал чітко структурований, логічно викладений, його текст відбиває усі поставлені завдання, містить ґрунтовні висновки, тобто – відповідає усім вимогам такого роду наукових досліджень.

Високо оцінюючи науковий рівень, актуальність значущість отриманих результатів, зауважимо, що у тексті дослідження зустрічаються граматичні та стилістичні помилки, що мають, безсумнівно, суто технічний характер і ніякою мірою не впливають на загальне позитивне враження. Втім, маємо декілька посилань, що містять більш суттєві неточності. Так, наприклад, Максим Голенко вказаний як режисер Львівського театру імені Лесі Українки (насправді – львівський театр імені М. Заньковецької), правильна назва п'єси

Т. Іващенко «Таїна буття», а не «Тайна буття». У переліку прізвищ режисерів-експериментаторів зустрічаємо такі посилання: М. Гринишина – вочевидь, йдеться про Мирослава Гринишина, М. Жирко – правильно – Стас Жирко. У цей перелік чомусь потрапив М. Урицький – знаний режисер театру ляльок, хоча про цей вид театру у роботі не йдеться.

У тексті також іноді трапляється не повна інформація про те чи інше явище в контексті розвитку українських театрів межі XIX-XX століть, втім це можна пояснити великою кількістю фактажу, який обробляє та осмислює автор роботи.

Дослідник включив у контекст своєї роботи ті процеси, що спостеріалися у діяльності українських колективів, які до Другої світової війни перебували на Західних землях України. На наш погляд, це абсолютно можливо, втім, у тексті не сповна представлені ті важливі чинники, що підкреслюють об'єднавчий характер цих процесів, або ж – їхню принципову різницю з театральнo-культурними явищами на інших територіях України. Натомість, порадимо автору на майбутнє звернутися до історичних матеріалів харківських та одеських дописувачів, що містять цікавий фактаж з заявленої теми. Це: М. Черняєв, Ю. Полякова, Г. Білик, В. Голота. Таке звернення може суттєво посилити інформаційну складову та поглибити мистецтвознавчий аналіз дослідження.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації

Дисертація Полонського Валерія Геннадійовича «**ФОРМИ ФІНАНСУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ТВОРЧИЙ ПРОЦЕС: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ**», подана до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво», є актуальним, завершеним та абсолютно самостійним дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами). Таким чином, автор дисертації Полонський В. Г. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво»

Доктор мистецтвознавства
професор, професор кафедри
театрознавства
КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого

Владимирова Н. В.